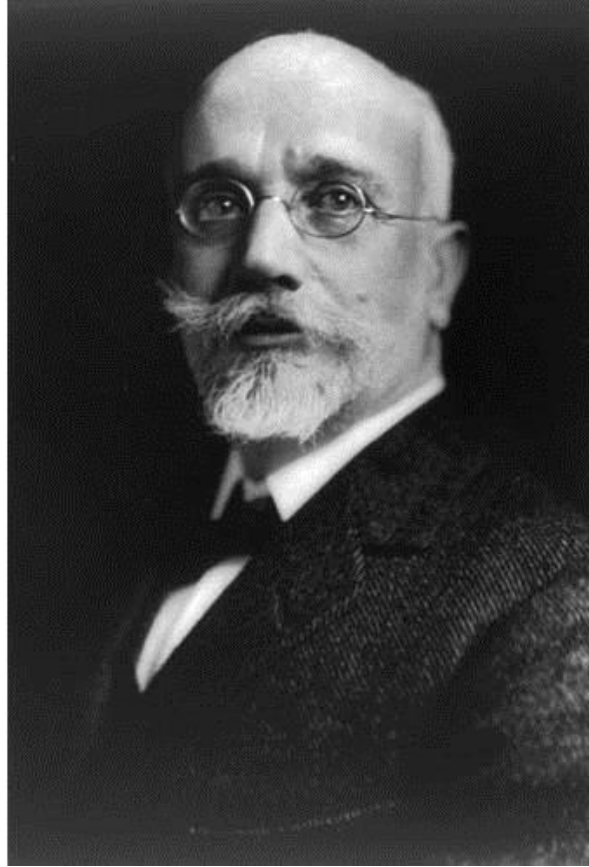

Ιστορικό δοκίμιο

Κωνσταντίνα Θωμαΐδου

Αναμφισβήτητα, ένα σημαντικό κεφάλαιο στην ελληνική ιστορία αποτέλεσε ο πετυχημένος πολιτικός Ελευθέριος Βενιζέλος που συνέβαλε στην αναδιάταξη του πολιτικού συστήματος της Ελλάδος και σκόπιμα τον χαρακτηρίζουν «ονειροπόλο πραγματοποιιό», καθώς κατάφερε να συνδυάσει το όραμά του με τον ρεαλισμό.

Ο Βενιζέλος γεννήθηκε το 1864 στα Χανιά της Κρήτης. Εμφανίστηκε στην πολιτική σκηνή το 1910 και όταν εγκατέλειψε την Κρητική πολιτεία ανέλαβε την πρωθυπουργία της Ελλάδος.

Κατά τη διάρκεια της θητείας του ως πρωθυπουργός της Ελλάδος, ξέσπασε ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος. Από τη μία πλευρά βρίσκονταν οι Κεντρικές Δυνάμεις δηλαδή η Γερμανία, η Αυστροουγγαρία και η Ιταλία. Στην άλλη πλευρά ήταν η Αντάντ, στην οποία ανήκαν η Βρετανία, η Γαλλία και η Ρωσία. Ο πρωθυπουργός της Ελλάδος έκρινε σκόπιμο η χώρα μας να συμμαχήσει με την Αντάντ, καθώς πίστευε ότι θα επικρατούσε. Σκοπός του ήταν η Ελλάδα να διαφυλάξει τα κέρδη της από τους Βαλκανικούς πολέμους που προηγήθηκαν και να διευρύνει τα σύνορά της. Έτσι ήρθε σε σύγκρουση με τον βασιλιά Κωνσταντίνο τον Α΄ που υποστήριζε τις Κεντρικές Δυνάμεις. Από την άλλη πλευρά, η Οθωμανική αυτοκρατορία τάχτηκε με τις Κεντρικές Δυνάμεις. Οι νικητές του πολέμου ήταν οι χώρες της Αντάντ.

Με τη λήξη του Α΄ παγκόσμιου πολέμου, εκπρόσωποι των νικητών συγκεντρώθηκαν στο Παρίσι όπου έγινε η συζήτηση για τους όρους των συνθηκών ειρήνης. Η συνθήκη που έλαβε χώρα ήταν εκείνη των Σεβρών με την οποία τα νησιά Ίμβρος, Τένεδος και Θράκη μέχρι τα πρόθυρα της Κωνσταντινούπολης παραχωρούνταν στην Ελλάδα. Επίσης, με την συνθήκη αυτή αναγνωρίστηκε η ελληνική κυριαρχία στα

νησιά του βορείου και ανατολικού Αιγαίου και η Ιταλία παραχωρούσε στην Ελλάδα τα Δωδεκάνησα, εκτός από τη Ρόδο. Τέλος η Αντάντ ανέθετε στην Ελλάδα τη διοίκηση της περιοχής της Σμύρνης για πέντε χρόνια. Στην συνέχεια, θα αποφασιζόταν με δημοψήφισμα ποιος θα αναλάβει την διοίκηση.

Ωστόσο, παρόλο που η συνθήκη έγινε αποδεκτή από τον Σουλτάνο απορρίφθηκε από το κίνημα των Νεότουρκων που δεν την αναγνώρισαν και προετοιμάστηκαν για πόλεμο ώστε να αντιμετωπίσουν την Αντάντ και τους Έλληνες συμμάχους της. Το κίνημα των Νεότουρκων ήταν ένα κίνημα που είχε κάνει την εμφάνισή του ήδη από το 1909 και είχε στόχο τον εκτουρκισμό των πληθυσμών του Ευρωπαϊκού τμήματος της οθωμανικής αυτοκρατορίας, το οποίο σήμαινε διώξεις σε βάρος αλλοεθνών πληθυσμών στην επικράτεια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Έτσι, το 1919, ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η κυβέρνησή του, έχοντας και την υποστήριξη της Αντάντ, διέταξαν την απόβαση ελληνικών στρατευμάτων στην Μικρά Ασία και έπειτα ακολούθησε ο ερχομός του θωρηκτού Αβέρωφ στην Κωνσταντινούπολη εκφράζοντας τις ελληνικές διεκδικήσεις.

Κουρασμένος ο ελληνικός λαός από τις πολεμικές επιχειρήσεις, στις εκλογές του 1920, δεν εξέλεξε τον Βενιζέλο ούτε καν βουλευτή. Αντίθετα, στην Τουρκία ο Μουσταφά Κεμάλ, ο επικεφαλής του κινήματος των Νεότουρκων κατείχε μια πολύ ισχυρή θέση. Η νέα πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα οδήγησε στην αποδυνάμωσή του ελληνικού στρατού στη Μικρά Ασία, ο οποίος βασιζόταν σε βενιζελικούς αξιωματικούς, καθώς και στη δυσaréσκεια των συμμαχικών δυνάμεων απέναντι στην Ελλάδα με την άνοδο του βασιλιά Κωνσταντίνου στον θρόνο.

Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος επέλεξε την συνέχεια του Μικρασιατικού πολέμου και έτσι οδηγούμαστε στην κατάστροφη της Σμύρνης στις 27 Αυγούστου 1922 και στην ήττα του ελληνικού στρατού που σήμαινε και τη λήξη του Μικρασιατικού πολέμου. Ακολούθησε η ανακωχή των Μουδανίων με την εκκένωση της ανατολικής Θράκης από τον ελληνικό στρατό και τον ελληνικό πληθυσμό που ολοκληρώθηκε το Νοέμβριο του 1922.

Με τις παραπάνω εξελίξεις οδηγούμαστε στην συνθήκη της Λωζάννης. Μετά την Μικρασιατική καταστροφή άρχισε στην Λωζάννη της Ελβετίας συνδιάσκεψη το Νοέμβριο του 1922 ανάμεσα στη Μ. Βρετανία, στη Γαλλία, στην Ιταλία, στην Ιαπωνία, στην Ελλάδα, στη Ρουμανία, στη Γιουγκοσλαβία και την Τουρκία που κατέληξε στην υπογραφή της ομώνυμης συνθήκης, στις 24 Ιουλίου του 1923, με επικεφαλή της ελληνικής αντιπροσωπίας τον Ελευθέριο Βενιζέλο.

Η συνθήκη της Λωζάννης αναθεωρούσε εκείνη των Σεβρών και κατέρριπτε έτσι το όραμα των ελλήνων για την Ελλάδα των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών. Έτσι σύνορο μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας έγινε ο ποταμός Έβρος. Με την ίδια συνθήκη αναγνωρίστηκε και η Ιταλική κυριαρχία στα Δωδεκάνησα.

Σύμφωνα με τους όρους της συνθήκης η Ελλάδα έχασε όλα τα μικρασιατικά εδάφη, και τη ζώνη της Σμύρνης, την ανατολική Θράκη και από τα νησιά του Αιγαίου την Ίμβρο και την Τένεδο . Επιπλέον, στην συνθήκη της Λωζάννης ενσωματώθηκε η ελληνοτουρκική σύμβαση ανταλλαγής πληθυσμών. Βασικό κριτήριο για την ανταλλαγή αποτέλεσε η θρησκεία και όχι η εθνικότητα. Αυτό σήμαινε ότι οι ορθόδοξοι χριστιανοί της Τουρκίας έπρεπε να μετακινηθούν στην Ελλάδα και όλοι οι μουσουλμάνοι της Ελλάδος να γυρίσουν πίσω στην

Τουρκία. Εξαίρεση αποτέλεσαν οι Έλληνες που κατοικούσαν στο Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης, στην Κωνσταντινούπολη, στην Ίμβρο και στην Τένεδο. Από την άλλη πλευρά εξαιρέθηκαν οι μουσουλμάνοι της δυτικής Θράκης.

Μολονότι , η σύμβαση ανταλλαγής πληθυσμών που ενσωματώθηκε στη συνθήκη επηρεάζει με τραγικό τρόπο τις ζωές χιλιάδων ανθρώπων καθώς αναγκάζονται να πάρουν τον δρόμο της προσφυγιάς, η εγκατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα θα δημιουργήσει μελλοντικά μια χώρα πιο ισχυρή.

Χάρη στον Βενιζέλο, οι διαπραγματεύσεις για τη χάραξη των συνόρων ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία δεν προσέκρουσαν σε αγεφύρωτες αντιθέσεις. Παρόλ'αυτά, υπήρξε διαφωνία για την επέκταση της Τουρκίας στην δυτική Θράκη. Ο Βενιζέλος βλέποντας την εθνολογική σύνθεση των δύο περιοχών της Θράκης, που είχε σημαντικά αλλάξει μετά την μετανάστευση μεγάλου αριθμού μουσουλμάνων της Βοσνίας στον ανατολικό τμήμα και ελλήνων προσφύγων από το ανατολικό στο δυτικό τμήμα, απέρριψε κάθε ιδέα επεκτάσεως της Τουρκίας στη δυτική Θράκη. Έτσι, με την στήριξη των συμμαχικών αντιπροσωπειών (ANTANT) σε συνδιασμό με την υπεροχή του ελληνικού στοιχείου στην περιοχή , τελικά οδήγησε τον Ισμέτ πασά στην αποδοχή των θέσεων της Ελλάδος και των συμμάχων της, στις 4 Φεβρουαρίου 1923.

Επιπλέον, αν και η ελληνική πλευρά αναγκάστηκε να παραχωρήσει τα νησιά Ίμβρο και Τένεδο στην Τουρκία , ο Βενιζέλος κατάφερε με την συγκατάθεση της τουρκικής πλευράς να εξασφαλίσει ένα ειδικό καθεστώς τοπικής αυτοδιοίκησης.

Δυστυχώς η Ελλάδα δεν είχε στη διάθεσή της το ποσό που όφειλε να πληρώσει για τις πολεμικές επανορθώσεις και έτσι αναγκάστηκε να παραχωρήσει εδάφη της Ανατολικής Θράκης στην Τουρκία που ήταν πέρα από τα όρια της συμφωνίας. Επιπρόσθετα, ο Οικουμενικός Πατριάρχης, δηλαδή ο Πατριάρχης της Κωνσταντινούπολης, έχασε την ιδιότητα του Εθνάρχη, δηλαδή του αρχηγού του ελληνικού έθνους στην Κωνσταντινούπολη και το Πατριαρχείο τέθηκε υπό ειδικό διεθνές νομικό καθεστώς.

Εντούτοις , μερικά χρόνια αργότερα, συγκεκριμένα τη νύχτα της 6^{ης} προς 7^{ης} Σεπτεμβρίου του 1955 η συνθήκη παραβιάστηκε καθώς οι τούρκοι κατέστρεψαν χριστιανικούς ναούς , ελληνικές οικίες και λεηλάτησαν ελληνικά καταστήματα στο κέντρο της Πόλης μέχρι και νεκροταφεία. Την αφορμή έδωσε μια βομβιστική επίθεση που έγινε στο πατρικό σπίτι του Κεμάλ Ατατούρκ στην Θεσσαλονίκη και διαδόθηκε με ταχύτητα φωτός μέσω του τουρκικού τύπου της εποχής. Ωστόσο, αργότερα αποδείχθηκε ότι ο εκρηκτικός μηχανισμός ήταν σκόπιμα τοποθετημένος απο τη τουρκική κυβέρνηση.

Όμως , η συνθήκη της Λωζάνης ξαναπαραβιάστηκε όταν στην Ίμβρο δημιουργήθηκαν ανοιχτές αγροτικές φυλακές στις οποίες μεταφέρθηκαν μερικοί από τους πιο επικίνδυνους κατάδικους απο φυλακές άλλων περιοχών της χώρας. Επιπλέον , οι κάτοικοι της Ίμβρου και της Τένεδου που έμεναν στο εξωτερικό έχασαν την τουρκική υπηκοότητά τους, χάνοντας έτσι τα πολιτικά τους δικαιώματα και τη δυνατότητα να επιστρέψουν στην πατρίδα τους. Τέλος , κατά τη διάρκεια του Δεύτερου παγκοσμίου πολέμου οι Τούρκοι επέβαλαν βαρύτατη φορολογία στις ιδιοκτησίες των κατοίκων στα νησιά Ίμβρο και Τένεδο. Με όλες τις παραπάνω Τουρκικές ενέργειες οι Έλληνες κάτοικοι της Ίμβρου και της Τένεδου

αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους και τον τόπο όπου οι πρόγονοί τους είχαν ζήσει.

Στις μέρες μας τα αποτελέσματα από τη συνθήκη της Λωζάνης είναι φανερά. Οι όροι της συνθήκης της Λωζάνης ήταν αρκετά ευνοϊκοί καθώς ο Ελευθέριος Βενιζέλος κατάφερε να φέρει σε πέρας το δύσκολο έργο του, που περιλάμβανε την υπογραφή της συνθήκης χωρίς τις εξοντωτικές απαιτήσεις των Τούρκων.

Η υπογραφή της συνθήκης της Λωζάνης αποτελεί σημείο καμπής της νεότερης ιστορίας τόσο της Ελλάδος όσο και της Τουρκίας, καθώς αποτελεί το θεμέλιο πάνω στο οποίο οικοδομήθηκαν οι ελληνοτουρκικές σχέσεις τον τελευταίο αιώνα. Επιπλέον, η συνθήκη αυτή έχει υπογραφεί από έναν μεγάλο αριθμό κρατών όπως οι χώρες της Αντάντ και είναι σχεδόν αδύνατο να αλλάξει.

Από τη Συνθήκη της Λωζάνης το 1923 μέχρι το 1973, δηλαδή για 50 χρόνια, το Αιγαίο πέλαγος ελεγχόταν και κυριαρχούταν από στρατιωτική, οικονομική και πολιτιστική άποψη από την Ελλάδα. Κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής η Τουρκία δεν διαμαρτυρήθηκε ποτέ και δεν αμφισβήτησε το ισχύον νομικό καθεστώς. Όμως, η κατάσταση άλλαξε δραματικά το 1973, όταν ανακαλύφθηκαν κοιτάσματα πετρελαίου έξω από τη νήσο Θάσο. Η Τουρκία αμέσως αντέδρασε παραχωρώντας σε Τουρκική εταιρεία δικαιώματα εξερεύνησης υδρογοναθράκων στο Ανατολικό Αιγαίο, σε μια περιοχή που επικάλυπτε την ελληνική υφαλοκρηπίδα. Ταυτόχρονα άρχισε να αμφισβητεί την ύπαρξη υφαλοκρηπίδας στα ανατολικά νησιά του Αιγαίου.

Έκτοτε οι τουρκικές προκλήσεις και οι παραβιάσεις όλων των κανόνων διεθνούς δικαίου συνεχίστηκαν κλιμακούμενες μέχρι τις ημέρες μας όπου ο Ρεντέπ Ταγίπ Ερντογάν, ο

πρόεδρος της Τουρκίας, αμφισβήτησε τη συνθήκη της Λωζάννης, όσο κερδοφόρα και αν ήταν για τον λαό που εκπροσωπούσε, και ζήτησε την αναθεώρηση των συνόρων καθώς όπως δήλωσε και ο ίδιος είναι αποφασισμένος να οδηγήσει την Τουρκία πιο πέρα και να συμβάλλει στη δημιουργία μιας «μεγαλύτερης Τουρκίας». Ο ίδιος ξεκαθάρισε ότι θα συνεχίσει να θέτει το ζήτημα αυτό καθώς όπως είπε η συνθήκη της Λωζάννης δεν είναι ιερό κείμενο και μπορεί να συζητηθεί. Βασικά αίτια για την προκλητική αυτή στάση αποτελούν μεταξύ άλλων η επικείμενη προσπάθεια επίλυσης του Κυπριακού προβλήματος, ο εντοπισμός σημαντικών αποθεμάτων υδρογοναθράκων στα νοτιοανατολικά της Κρήτης μέχρι το Καστελόριζο & η αποδυνάμωση της Ελλάδας λόγω της σημερινής οικονομικής κρίσης.

Ωστόσο, ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Αλέξης Τσίπρας, δήλωσε ότι η χώρα μας δεν θα ακολουθήσει τον δρόμο των δηλώσεων που αμφισβητούν τη διεθνή νομιμότητα, ανεξάρτητα από τις πραγματικές αιτίες που προκάλεσαν τις δηλώσεις. Με αυτό τον τρόπο όσο και αν ο Τούρκος πρόεδρος αμφισβητεί λεκτικά την συνθήκη, συμπεραίνουμε ότι κανένα κράτος του Δυτικού Κόσμου δεν θα τον υπερσπιστεί καθώς δεν υιοθετεί τέτοιες πρακτικές. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται επιπλέον αν ληφθεί υπόψιν ότι, αφενός η Ελλάδα αποτελεί μέρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου όλα τα κράτη μέλη σέβονται τις διεθνείς συνθήκες και το διεθνές δίκαιο, και αφετέρου ότι και η ίδια η Τουρκία επιθυμεί να γίνει μέλος της ευρωπαϊκής οικογένειας.

Συμπερασματικά, μπορεί η συνθήκη της Λωζάννης να ήταν κερδοφόρα για τους Τούρκους και ταπεινωτική για τους Έλληνες, όμως χάρη στην πολιτική ικανότητα και στην διπλωματική στάση που τήρησε ο Ελευθέριος Βενιζέλος η

Ελλάδα διατήρησε τα καλύτερα δυνατά σύνορα. Επιπλέον , σε μια δύσκολη συγκυρία για τη χώρα μας, όπως αυτή που διανύουμε σήμερα, πολιτικές φυσιογνωμίες όπως αυτή του Ελευθερίου Βενιζέλου πρέπει να αποτελούν φωτεινά παραδείγματα για την σημερινή ηγεσία του τόπου μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας & Θρησκευμάτων – Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Βιβλίο Ιστορίας Γ' Γυμνασίου «Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία».
- 2) Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμος ΙΕ' «Νεώτερος Ελληνισμός από το 1913 ως το 1941, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 2000
- 3) Η ελληνική εξωτερική πολιτική 1900-1945, Κωνσταντίνος Σβολόπουλος, Εστία, Αθήνα 2000.
- 4) Στα χρόνια του Βενιζέλου: Εσωτερική & εξωτερική πολιτική – Οικονομία – Εκπαίδευση – Πολιτισμός, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών & Μελετών «Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος» ΥΠ.Ε.Π.Θ., Γαρδίκια Κατσιαδάκη Ελένη (επιστ. επιμ.), Αθήνα 2010.
- 5) Εκπαιδευτικός φάκελος Ελευθέριος Βενιζέλος. Στα βήματά του..., γ' έκδ. Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών & Μελετών «Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος» ΥΠ.Π.Θ., Κανδαράκης Γ., Καρτσάκης Δ., Μανωλάκης Κλ, Αθήνα – Χανιά 2015.
- 6) Το Νέο Ελληνικό Κράτος Ιστορία, Πολιτική Οικονομία, Τόμος Α', Εκδόσεις Μάλλιαρης Παιδεία.
- 7) Εγκυκλοπαίδεια ΔΟΜΗ
- 8) Αφιέρωμα-Τα Σεπτεμβριανά(1955) – Σαν Σήμερα .gr
- 9) Εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ : Ερντογάν: Η συνθήκη της Λωζάνης είναι συζητήσιμη
- 10) ΊΜΒΡΟΣ και ΤΕΝΕΔΟΣ
www.imvrosisland.org/UserFiles/File/Paraviaseis.pdf
- 11) Φάντασμα της ΑΟΖ : Αν πέσει η Κύπρος θα αντέξει το Αιγαίο ;